

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane.

Kos XXIX. — Izdan in razposlan dne 31. avgusta 1877.

78.

Ukaz ministerstva za trgovino dogovorno z ministerstvom notranjih reči od 20. julija 1877,

s katerim se predrugačujejo neka določila ministerskega ukaza od 1. oktobra 1875, o branilnih naredbah, da se ne bi kotli parniki razpokavali (Drž. zak. št. 130).

§. 1.

Pokrovi parnih kupol, omenjenih v §. 2, odst. 2 ministerskega ukaza od 1. oktobra 1875 (Drž. zak. št. 130), smejo se tedaj, če so narejene iz kovnega železa (kotlovske pločevine), do 75 centimetrov vnanjega premernika iz litine (litega železa) narejati.

Maksimalni parni napon kotla, narejenega po le-ti dovolitvi, ne sme prestopati šest atmosfer.

Gledé drugih v §. 2, odst. 2 imenovanih opravnih kosov bode tudi dalje veljala utesnitev, da se namreč litina sme samo do 60 centimetrov v premerniku rabiti.

Premične cevi za vrenje (bouilleurs) večjih premernikov, če jim so dna iz litega železa, morajo imeti ospredja, konično zaostrena do 60 centimetrov.

§. 2.

Na mesto §^a 10 v ministerskem ukazu od 1. oktobra 1875 (Drž. zak. št. 130) naj pride naslednje določilo:

Kotlom parnikom streč ali nad njimi čut smejo se jemati samo povzdani (zanesljivi) ljudje, kateri so izpolnili 18. leto svoje starosti, in kateri morejo svojo sposobnost v strežbo kotlu parniku dokazati se svedočbo tehnične visoke šole, komisarja v preskuševanje kotlov parnikov od države postavljenega ali organov družbe, ki jo je država upravičila paziti na rabo parnih kotlov.

Ali svedočbe kurivcem parnih kotlov, ki so jih od časa, kar veljá ministerski ukaz od 7. julija 1871 (Drž. zak. št. 113), izdali drugi zavodi in ljudje, nego so tu gori v misel vzeti, bodo še dalje veljale.

§. 2.

Ta ukaz pride v moč tistega dne, katerega bode razglašen.

Chlumecky s. r.

Lasser s. r.

79.

Ukaz ministerstev za notranje reči, finance, trgovino in poljedelstvo od 13. avgusta 1877,

o tem, kakó naj se polena križem skladajo.

Drva, katera se vsled ministerskega ukaza od 23. decembra 1875 (Drž. zak. št. 157) po meterski meri prodajajo, smejo se križema ali tudi ne križema skladati, a če se skladajo križema, določuje se naslednje o naredbi takih skladanic:

Za vsako po omenjenem ukazu dopuščeno dolgost polen smeti je narediti en križni sklad (križem zloženi konec) ali dva taka sklada. Višina skladanice ne bodi manjša od 1 metra, ter mora pri višjih skladanicah znesti po več celih metrov, a skupna vsebina skladanice (namreč kar je križem zloženih in pa všttric zloženih polen skup) po več celih prostorninskih metrov.

Vsled tega naj se drva po različni dolgosti polen skladajo takó le:

Pri polenih 1 meter dolgih naj cela skladanica v dolgosti meri ali po 2 metra z enim križnim skladom 1 meter dolgim in 1 meter dolgim delom, kjer so polena všttric (ne križema) zložena, ali pa po 4 metre z dvema križnima po 1 meter dolgima skladoma na vsakem konci, in vmes ležečim 2 metra dolgim delom všttric zloženih polen, pri čemer prostorninska vsebina cele 1 meter visoke skladanice znese v prvem slučaju 2, v poslednjem 4 prostorninske metre.

Pri polenih 0·8 metra dolgih naj cela skladanica v dolgosti meri ali po 2·5 metra z enim 0·8 metra dolgim križnim skladom in 1·7 meter dolgim delom všttric zloženih polen, ali pa po 5 metrov z dvema križnima po 0·8 metra dolgima skladoma na vsakem konci in vmes ležečim 3·4 metre dolgim delom všttric zloženih polen, pri čemer prostorninska vsebina cele 1 meter visoke skladanice znese v prvem slučaju 2, v drugem 4 prostorninske metre.

Pri polenih 0·6 metra dolgih naj cela skladanica v dolgosti meri ali po 1·67 meter z enim 0·6 metra dolgim križnim skladom in 1·07 meter dolgim delom všttric (enako) zloženih polen, ali pa po 3·33 metre z dvema križnima po 0·6 metra dolgima skladoma na vsakem konci in vmes ležečim 2·13 metra dolgim delom všttric zloženih polen, pri čemer prostorninska vsebina cele 1 meter visoke skladanice v prvem slučaju 1, v poslednjem pa 2 prostorninska metra znese.

Pri polenih 0·5 metra dolgih naj cela skladanica meri ali po 2 metra z enim 0·5 metra dolgim križnim skladom in 1·5 meter dolgim delom všttric

zloženih polen, ali pa po 4 metre z dvema križnima 0·5 metra dolgima skladoma na enem in drugem konci in vmes ležečim 3 metre dolgim delom vstric zloženih polen, pri čemer prostorninska vsebina cele skladanice v prvem slučaju znese 1 prostorninski meter, a v poslednjem 2 taka metra.

V zgornjem propisani načini skladanja se predočujejo v pridanih obrazcih za skladanice po 1 meter visoke.

Samo po sebi se razume, da se sme več enako vrstnih skladanic, po 1 meter visokih, ena na drugo zlagati.

Ta ukaz pride v moč tist dan, katerega se razglasi.

Lasser s. r.   **Pretis** s. r.   **Chlumecky** s. r.   **Mannsfeld** s. r.

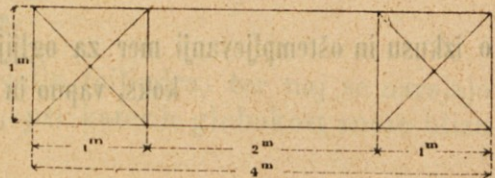
Skladanje drv s križnimi skladi.

I. Za polena po 1 meter dolga.

2 prostorninska metra

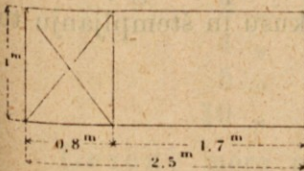

4 prostorninski metri

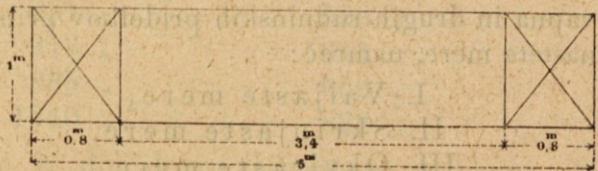

II. Za polena po 0·8 metra dolga.

2 prostorninska metra

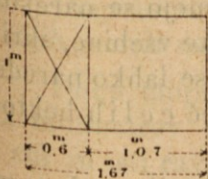

4 prostorninski metri

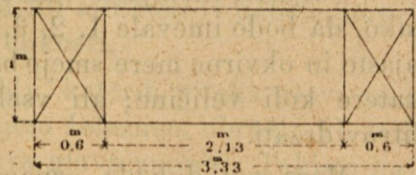

III. Za polena po 0·6 metra dolga.

1 prostorninski meter

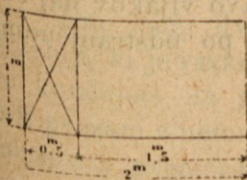

2 prostorninska metra

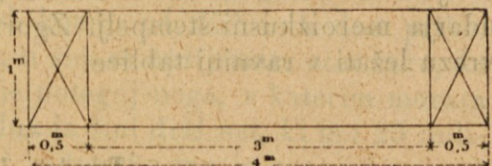

IV. Za polena po 0·5 metra dolga.

1 prostorninski meter

2 prostorninska metra

Opomnja. Pravokotje z včrtanimi prekotnicami (diagonalami) pomeni križni sklad (križema zloženi koneci skladanice).

80.

Razglas trgovinskega ministerstva od 14. avgusta 1877,

o pripuščanji mer za ogljije iz drv in šoto (torf), za kopano ogljije ali premog, koks, vapno in druge rudninske pridelke k preskusu in štempljanju.

V zvršbo postave od 23. julija 1871 (Drž. zak. od l. 1872 št. 16) in postave od 24. marcija 1876 (Drž. zak. št. 50) dajó se vsem in vsakemu na znanje naslednji od c. kr. prvomerske komisije izdani propisi o pripuščanji mer za ogljije iz drv in šoto (torf), za kopano ogljije ali premog, koks, vapno in druge rudninske pridelke k preskusu in štempljanju.

Chlumecky s. r.

Propisi,

o izkusu in oštempljevanji mer za ogljije drv in šoto (torf), za kopano ogljije ali premog, koks, vapno in druge rudninske pridelke.

§. 1.

Dopuščene mere in njih oznamenilo.

Za odmerjanje žganega ogljija in šote, kopanega ogljija ali premoga, koksov, vapna in drugih rudninskih pridelkov pripuščajo se k preskusu in štempljanju tu naštete mere, namreč:

- I. Valjaste mere,
- II. Skrinjaste mere,
- III. Okviraste mere,
- IV. Ničkaste mere,
- V. Rudoizpravno posodje za rudnike.

Valjaste, skrinjaste (zabojaste), okvirne in nečkaste mere smejo se narejati takó, da bodo imevale 1, 2, 3, 4, 5 in 10 hektolitrov prostorninske vsebine, skrinjaste in okvirne mere smejo biti še večje, in rudoizpravne posode se lahko naredé katere koli veličine; ali vselej mora mera po en cel ali po več celih hektolitrov držati.

Mere naj dobodo oznamenilo, ki razločno kaže, koliko hektolitrov katera drží, s pristavljenim pismenom H, in ki se od njih ločiti ne more. To oznamenilo se na lesene mere vžiga, a pri železnih je na plehovi tablici, ki se jim pritrjuje z vijaki iz rudeče ali rumene medi (bakra ali mesinka). Na glavo vijakov naj se udarja meroizkusni štempelj. Zgornja ploskev teh glav mora po odstranjenem vrezu ležati v ravnini tablice.

§. 2.

Tvarina, iz katere se narejajo.

Vse v §. 1, pod I do V naštete mere narejajo se lahko iz lesa ali železa.

§. 3.

Splošni uveti ali pogoji narejanja.

Pri vseh v §. 1 naštetih merah mora otlina za merjenje določena biti prosta od vsakega skozi njo idočega dela (podkrepnih šin, kolesnih osí i.t.d.). Dalje morajo mere biti tako trdne, da jim se na nobenem mestu znatno ne izpremení oblika, če se napolnijo z robo, za katero so namenjene.

Od obmerov, ki se tu niže propisujejo, sme se v premerih, oziroma v dolžinah in širinah odstopiti največ za 2 odstotka (percenta) na več ali na manj, pod tem uvetom, da bode cela mera, po določilu §^{ta} 9, samo za 1 odstotek več ali manj držala, nego bi imela.

Gledé oblike in sestave različnih v §. 1 omenjenih mer veljajo naslednja določila.

§. 4.

Valjaste mere.

Valjaste ali oble mere imajo podobo valja (cilindra) ter naj se narejajo v naslednjih obmerih, izraženih v milimetrih, pri katerih globokost znese blizu dve tretjini premernika.

Veličina mere	Premernik	Globokost
1 H.	575 mm.	385 mm.
2 "	726 "	483 "
3 "	831 "	553 "
4 "	913 "	611 "
5 "	985 "	656 "
10 "	1240 "	828 "

Lesene mere naj se sestavljajo iz dog dobro posušenega mehkega ali trdega lesa, tako da bodo od znotraj valjaste.

Dna naj bodo ravna tako na notranji, kakor na vnanji ploskvi.

Doge ne smejo pri meri po 1 H. držéči biti pod 20 milimetrov debele, in pri večjih merah naj bodo debelejšé v primeri k njih velikosti.

Doge morajo na vsakem stiku z železnimi žebli, katerih ploska glava ima 12 milimetrov v premeru, pritrjene biti na zgornjem železnem obroči, ki leží v eni in isti ravnini z robom dog, takó da je žebljeva glava znotraj. Takisto naj se najmanj po štiri doge na otorah z obročem na dnu pritrldijo takó, da bodo ti žebli (neti) z onimi vred, ki so na konceh dveh čez dno napetih šin, blizu enako narazno.

Dno imej dve šini nagnjeni k stikom pod kotom od 45° in k dnu príbíti z žebli, ki je vsakemu konec znotraj podvihan; ti šini se oprijemata otor takó, da se končujeta na gornjem robu obroča čez nje potegnjenega, s katerim morata biti zvezani z netom skoz idočim. Skoz sredo dna in šini drží net, ki mu 25 milimetrov v premeru imajoča glava znotraj leží, v tem ko mu je vnanji konec sè šinama zanetan. Na notranji ploskvi otor mora biti opet železen obroč, ki bodi najmanj na osem enako oddaljenih mestih znetan z vnanjim obročem otornjakom.

Med gornjim in doljnim obročem ali otornjakom bodi najmanj še en železen obroč, s katerim se tudi roča (držali) znetata takó, da bodo ploske glave netov ležale na notranji steni.

Na železnih posodah te vrste treba je gornji kraj z močnejšo železno šino, ki je od zunaj prinetana in na ozko plat postavljena, a dno odzunaj z rebri podkrepiti.

§. 5.

Skrinjaste mere.

Skrinjaste ali zabojaste mere morajo biti z ravnimi ploskvami omejene in njihov vodoraven (horizontalen) preseki (prerez) bodi pravokoten.

Mere od 1 do 10 H. dobivajo, v videlu mereč, te le obmere, izražene v milimetrih, namreč:

Veličina mere	Dolžina in širina	Globočina
1 H.	530 mm.	356 mm.
2 "	669 "	447 "
3 "	767 "	510 "
4 "	843 "	563 "
5 "	909 "	605 "
10 "	1144 "	764 "

Pri merah po več držečih lahko je preseki kvadraten ali pravokoten; največji izmed treh obmerov ne sme biti več nego poltretjikrat večji od najmanjšega.

Zgornji robovi stranskih sten morajo ležati vsi v eni ravnini in stranske stene naj stojé precej pravokotno k dnu.

Pri lesenih skrinjastih merah morajo stranske stene biti ena z drugo in z dnom trdno zvezane, namreč z okovom iz železnih obročev; in na gornji kraj ali rob jim je železne šine priviti (prišravbati). Tudi znotraj lahko imevajo okov iz železne pločevine (plehovine); vendar mora ta okov z zunanjim okovom iz železnega obroča zvezan biti z žebli, ki se dado odzunaj štempljati.

Železnim skrinjastim meram treba je gornji rob z močnejšo železno šino, ki se od zunaj prinetana in na ozko stran postavi, a dno odzunaj z rebri podkrepiti.

K preskusu in štempljanju pripuščajo se tudi skrinjaste mere s premičnim dnom, ki stojé kje v katerem zgornjem nadstropju bodi trdno, bodi premično na škripeh (koloturah); dno jim sestoji iz ene ali dveh na zgornji ploskvi ravnih vratnic, ki se dasta odpreti takó, da se mera izprazni doli v spodnje nadstropje.

§. 6.

Okviraste mere.

Okviraste ali okvirne (oplatne) mere so skrinjaste mere brez dna, ter se, kadar jih je treba rabiti, postavijo na dovolj ravna in horizontalna tla. Napolnjena mera se vzdigne in kar je v nji, ostane na tleh.

Gledé obmerov veljajo za okvirne mere tista določila, ki so gori za skrinjaste mere dana.

Pri okvirnih merah morajo tako gornji, kakor doljni robovi (kraji) stranskih sten vsi v eni ravnini ležati in, če so lesene, s privitimi šinami obročastega železja, a če so železne, z močnejšimi na ozki strani stoječimi in k stranskim stenam prinetanimi šinami iz železa podkrepiti biti.

§. 7.

Nečkaste mere.

Nečkaste ali poluoble mere se narejajo v obliki pol valja s kolobarnim presekom. Na osi vpično stoječi presek mere je polukrog, ki mu premer leži v ravnini odprtine te mere. Nečkasta mera je na obeh konceh omejena z ravnima stenama, stoječima navpik na osi, ter ima na 4 oglih pravokotne zgornje odprtine (ustja) štiri primerno dolga držala, s katerimi jih nosijo in zvrtačujoč izpraznjujejo.

Nečkaste (poluoble, poluvaljaste) mere imevajo te le obmere v milimetrih, namreč:

Veličina mere	Premer	Dolgost
1 H.	575 mm.	770 mm.
2 „	726 „	966 „
3 „	831 „	1106 „
4 „	913 „	1222 „
5 „	985 „	1312 „
10 „	1240 „	1656 „

Pri lesenih nečkastih merah treba je zgornji rob s privitimi šinami iz obročastega železja podkrepiti a oblino z obema stranskima stenama in pa posamezne nje dele med sabo trdno zvezati z okovom iz obročastega železa. Od znotraj lahko se okujejo z železno pločevino, kakor je pisano za skrinjaste mere.

Železnim nečkastim meram je gornji rob podkrepljati z železno odzunaj prinetano šino, ki se postavi na ozko plat.

§. 8.

Rudoizpravno posodje.

Izmed posod, s katerimi se ruda na dan vlačí ali izpravlja, pripuščajo se k preskusu in štemplju v rudarstvu rabljene truge ali tačke, in pa rudarske brente (keble) v podobi valja, bečve ali stožca (keglja), če ustrezajo splošnim določilom, stoječim v §§. 1 in 2 in v prvem odstavku §^{ta} 3.

Pri trugah (tačkah) ne sme največji izmed treh obmerov: dolžine in širine na zgornjem robu in globokosti mere več nego trikrat večji od najmanjšega obmera biti.

Pri rudarskih brentah dopušča se okrogel in obličast presek ter sme globokost biti samo dvakrat tolika, kolikoršen je najmanjši premer, in večja ne sme biti.

Zgornji rob rudovlačne posode mora ležati ves v eni in isti ravnini ter mora biti opravljen z železjem, kakor pri skrinjastih merah.

§. 9.

Preskus in meja dopuščenege pogreška.

Valjastim, skrinjastim in okvirastim meram se določa vsebina ali držina s tem, da se po propisih v navodilu danih račun iz premerjenih obmerov naredí. Takisto se tudi rudovlačnim posodam določuje, koliko vsaka drži, ako jim je presek pravokotje ali pa trapez (raznobok).

Koliko drže rudovlačne posode, ki imajo kako drugo obliko, in pa nečkaste mere, naj se določa sè suho polnitvijo in polnilo (grah ali turščico) mora stranka priskrbeti. Če je posodje železno in da ne pušča vode, lahko se tudi z vodo napolni, in določi.

Ošttempljati se sme mera samo tedaj, ako ustreza določilom v prejšnjih paragrafih stoječim, in če po zgornjem načinu najdena prostorninska vsebina ne odstopa od dolžne vsebine čez 1 odstotek bodi na več ali na manj.

§. 10.

Ošttempljevanje.

Lesene valjaste mere se ošttempljujejo prav tako kakor lesene otle ali posodne mere za suho blago z vžigom meroizkusnega štemplja na vnanji ostenek in notranje dno, in z naudarom na 3 ali 4 mestih zgornjega kraja. Pti drugih lese-
nih merah, ki jim je zgornji (pri okvirnicah tudi doljnji) rob okovan sè šinami iz obročastega železja, treba je meroizkusni štempelj vžigati na vsaki stranski ploskvi tik železnih šin (pri okvirnih merah na obeh krajih).

Železnim meram se štempelj naudarja na vnanji steni takó, kakor je pisano na konci §^{ta} 1 in pa na 3 ali 4 mestih gornjega (pri okvirnih merah tudi) doljnega kraja.

§. 11.

Meroizkusne pristojbine.

Kot meroizkusnina se zaračunja:

	A. za preskus in šttempljanje	B. za preskus brez šttempljanja
Za eno mero držečo po 1 H.	30 kr.	15 kr.
Če mera več drží, za vsak hektoliter več po	10 „	5 „

Na Dunaji, dne 9. avgusta 1877.

C. kr. prvomerska komisija:

Herr s. r.